

BOV-BLADET

Nr. 47
2019

Britas trädgård
Skogsmatta

Blomsterodlingens vänner i Finland r.f.

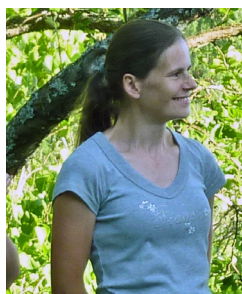
Styrelsen

INGER KULLBERG, ordförande
Inger har trädgård i Kyrkslätt och hon är en stor rosentusiast. Björkelund öppnas ofta för Öppna trädgårdar. Inger fotar gärna och vi får ofta se hennes vackra bilder på föredrag och i BOV-bladet.

BIRGITTA JAKAS, också känd som Gittan. Gittan är vår alltid lika energiska chefsvärdinna med en trädgård på Degerö i Helsingfors och en annan i skärgården. I båda blomstrar det frodigt, fast växtbetingelserna är väldigt olika.

NINA GALLEN, sekreterare i föreningen, trädgårdsmästare & merkonom. Nina försöker tämja styv lerjord till trädgård i Kylmäla, norra Kyrkslätt. Iris, Agapanthus, chili, äppel och doftpelargoner hör till långtidsfavoriterna.

ANDREA ÅBERG, styrelsemedlem, merkonom & trädgårdsmästare. Andrea är en stor pionentusiast med öga för mycket andra vackra trädgårdsväxter och en hejare på tomater. Andrea organiserar beställningarna av BOV-plantorna.

HENRIKA ARLE, styrelsemedlem, viceordförande, ekonom & trädgårdsmästare. Henrika ansvarar för webben, tekniken på mötena och de sociala medierna som BOVarna deltar i.

ELISABETH "LISEN" GRANBERG, kassör och styrelsemedlem. Lisen är också trädgårdsmästare & ekonom. Lisen har en relativt ny trädgård, vars historia berättats i ett tidigare BOV-blad.

EVA VIKSTEDT, redaktör för BOV-bladet och styrelsemedlem. Är förmyndare för en frontmannaträdgård från 40-talet, där tallar och citykaniner anger takten.

PÅ PÄRMEN
Syren, *Syringa vulgaris*. Foto: Eva Vikstedt

Om föreningen

Nya medlemmar: Använd blanketten på webbsidan eller kontakta Nina Gallen, helst per e-post: gallen@netti.fi

Du kan också ringa (helst kvällar eller veckoslut) tel. 050 526 1189

Inger Kullberg tel. 040-548 8906 och e-post inger.kullberg@kolumbus.fi

Ansvarig för bovarnas hemsida, teknik och Facebook: Henrika Arle,
e-post henrika.arle@gmail.com

Ansvarig för BOV-bladet: Eva Vikstedt 040-5765294 evikstedt@gmail.com

Bibliotekarierna: Marita Rosengren, Maria Schröder och Viveca Thomé

Chefsvärdinna: Birgitta Jakas birgitta.jakas@gmail.com

Medlemsavgift år 2019: 25 euro.

Föreningens bankkonto: Aktia FI4840551820097214

I betalningsärenden kan ni vända er till Lisen, tel. 0400-686 710 och e-post lisen.granberg@kolumbus.fi

Blomsterodlingensvanner@gmail.com

Ordförandes spalt

Aquilegia canadensis, charlakanakleja. Björkelund 2013

Aq.ottonis, Björkelund 2016

Kära BOVar

För mig startar odlingssäsongen redan i början av januari när BOV-plantorna skall beställas. Tack Andrea och Henrika för alla underbara perennplanter som finns på er lista och lockar mig och många andra BOVar att beställa plantor! Ett stort tack också till Magnus som åtar sig att så dessa fröer och sedan när de har grott skola de små plantorna så att vi sedan kan avhämta dem i början av juni.

Jag har under flera års tid fått vara med i arbetsgruppen som samlas hos Björkvalls för att fördela plantbeställningarna. Det är en arbetsam men mycket trivsamt dag. Många händer hjälps åt för att vi skall bli färdiga till klockan 17 då ivriga BOVar väller in. Är lyckan god, får man de plantor man har beställt. Ibland är vissa fröer ändå trilska och behagar inte gro. Då blir det ändring i plantlistan. Jag beställer också fröer från Svenska Trädgårdsamatörerna (STA). Eftersom jag levererar över 70 olika fröer har jag

rätt till 50 stycken. Tillsammans med Brita S, som också samlar fröer väljer vi 50 sorter+ 50 reserver från den digra frölistan på 1871 fröer. Vi får förstås inte allt vi önskar, men med reservönskemål brukar det bli många eftertraktade fröpsår.

Sedan gäller det att försöka ta reda på vilka som behöver stratifieras (köldbearbetas). Ett sätt är att så alla fröer och de som inte har grott efter två veckor sätts ut i kylan, gärna med lite snö över sig. Det här är förstås en balansgång. Så inte för tidigt ifall fröna gror snabbt, då blir det bara svaga plantor. Bättre att vänta till mars. Med åren har jag lärt mig vilka som gror snabbt och vilka som absolut behöver köldbearbetning. Det är så spännande att få följa med hur fröerna gror och hur de växer. Alla fröer gror inte.

Jag tycker om att få sitta ute i växthuset i maj och skola plantor. Fågelsången

är intensiv just då, så underhållningen är garanterad. Det kan vara ett rätt så petigt jobb beroende på vilka sorter man skolar. Ofta behöver de få större krukor efter en tid och måste planteras om en andra gång. Brita och jag har samarbetat i ca 20 år med att så både perenner och sommarblommor.

Det har blivit många aklejoj, primulor, anemoner mm under årens lopp. Också BOV-plantorna måste oftast planteras i större krukor innan de blir utplanterade. Alltför små plantor skall inte sättas direkt i rabatten, där har de svårt att klara konkurrensen. Ibland kan det löna sig att låta dem växa ännu en säsong i kruka. Jag brukar övervintra dem nergrävda i pallkrage.

God, spännande och rolig odlingssäsong önskar jag alla BOVar!

Inger Kullberg, ordförande

BOV-plantorna

Onsdagen den 5 juni kl. 17-19 är det dags för avhämtning av de BOV-plantor du har beställt. Adressen är Perenna Björkvall, Halmkärvsvägen 4, Helsingfors. Plantorna kostar i år 1,50€/st, och ska betalas kontant. Ta gärna jämna pengar med dig.

Är du själv förhindrad att hämta dina plantor, kom då överens med någon annan att ta hand om dina plantor. Vi kan inte skicka dem per post eller uppbevvara dem.

Kontakta Andrea 040-7259966 om du har några frågor. Plantorna är avsedda för privat bruk.

Det går bra att komma med egna förslag till BOV-plantor för nästa år!

Efterlysning!

Nu är forskarna ute efter den spanska skogssnigeln, också kallad mördarsnigeln. Förekomst och utbredning av den ovälkomna gästen ska kartläggas med allmänhetens hjälp. Observationerna ska rapporteras till portalen för främmande arter i Finland /www.vieraslajit.fi/ där man kan fylla i en blankett (som finns på svenska) och bifoga en bild. Just nu håller registret över invasiva arter i såväl vår fauna som flora på att förnyas och utökas. Det är inte en dag för tidigt. Ökande internationella kontakter i kombination med varmare klimat gör att djur och växter sprids snabbare än förr. De utgör ett hot mot mångfalden i naturen och kan dessutom medföra risk för nya växt- och djursjukdomar. Ett femtiotal växter finns på listan idag men de väntas bli fler. Finland, Sverige och Norge har startat ett gemensamt projekt för att bekämpa de invasiva arterna.

Men på listan över arter som måste hållas under uppsikt finns många av våra vanligaste trädgårdsväxter t.ex. gullris, jättedaggkäpa och parkslide.

Vågar man alls säga det, men jag älskar försommarens lupinkantade landsvägar. En hisnande syn som bara kan tävla med Frankrikes scharlakansröda vallmoängar.

Spansk mördarsnigel. Bild: Pekka Malinen, CC-BY-NC-4.0

Jag vet att lupinerna har trängt undan de inhemska ängsblommorna och de gråbruna frökapslarna senare på sommaren är verkligen inte nån vacker syn. Kampen mot lupinen kan väl anses förlorad och måste ses som ett dåligt exempel. Som trädgårdsodlare får man vara på sin vakt för att inte själv sprida växter som förökar sig som ogräs i omgivningen. Lupinen klassificeras som skadlig medan listan på främmande

arter som ska förstöras innehåller jätteloka, vresros och skunkkalla. De är alla just nu föremål för särskilda bekämpningsåtgärder.

I höst kommer en expert på invasiva arters förekomst och bekämpning att svara på BOVarnas frågor på ett månadsmöte.

Eva Vikstedt

Snyggaste bilden?

Råkar du ha ett foto som du vill dela med dig av i **BOVarnas kalender** för nästa år? Det är mer än välkommet!

Bilden ska vara horisontell, dvs liggande och helst tagen med digitalkamera. Om du använder din mobiltelefons kamera borde den helst klara av minst 1 Mb stora bilder för att bilden ska kunna förstöras upp tillräckligt mycket. Speciellt efterlyser vi bilder med vinter-, vår- eller höstmotiv.

Skicka bilden till Andrea Åberg andrea.m.aberg@gmail.com före 1.8.2019. Andrea vill gärna ha en handräckning med att välja de bästa bilderna, så om du har tid att hjälpa, ta kontakt.

Sommarens program

25.5. Trädgårdsmarknad på Överby

kl.10-15. BOVarna på plats.

5.6. Avhämtning av BOV-plantorna

kl.17-19 från Perenna Björkvall, Halmkärvsvägen 4, Helsingfors.
Se närmare sid 3.

7.7. Temadagen Öppna Trädgårdar.

Hitta målet för ett trädgårdsbesök på nätadressen
<https://www.oppnatradgardar.fi/tradgardar/>

12.6. Besök i 101-åriga koloniträdgården i Brunakärr

kl 16.30

Träff vid huvudingången.

Det blir rundtur i trädgården och kaffeservering vid klubblokalen Storstugan.

Ta med egen matsäck, salt eller sött enligt egen smak. Ingen anmälan

9.-11.8. BOV-resa till Österbotten

Vi besöker Syd-Österbottens plantskola i Pörtom, Mikael Luthers rosenträdgård i Solf, Sven-Erik Nygrens trädgård i Oravais, Leif Blomqvists plantskola i Lepplax, Rosenlund dvs Aspegrens trädgård och Skolparken i Jakobstad.

Övernattning i Vasa och Jakobstad. Pris: 380 € i delat dubbelrum. Kom ihåg att betala inbetalningsrat II, 280 €, senast 15.7.2019 till BOVarnas konto.

Resan är fullbokad men intresserade kan kontakta Inger Kullberg, 040-5488906 e-mail inger.kullberg@kolumbus.fi och höra sig för om köplats.

Bli parkfadder och bidra till trivseln i stan

BOVen Maj-Len Vuoristo har varit parkfadder sen 2012. Inspiration fick hon ren tidigare under hundpromenader i Tusby då hon började plocka upp skräp. Idag är hon aktiv i hemtrakten kring Östra Centrum. Under den snöfria tiden blir det en promenad nästan varje dag och under sommaren deltar hon i talkoarbetet. På den högra bilden är Maj-Len t.v. på en BOV-utfärd med Tinet Reihe.

I Helsingfors finns det 15,5 kvadratmeter anlagd park per invånare och drygt 200 kvadrat övriga grönområden, såsom ängar, åkrar, skogar och naturskyddsområden. För att bättre kunna hålla grönområdena och gatorna snygga inledde stadens byggnadskontor år 2005 parkfadderverksamheten.

Parkfaddrarna är frivilliga stadsbor som på egen tid plockar skräp på stadens områden. Byggnadskontorets stadsmiljösektor förser parkfaddrarna med en skräptång, en gul väst som syns i trafiken och försäkring.

På sommaren kan parkfaddrarna delta i talkokvällar under vilka man river upp invasiva växter, t.ex. vresrosor på sandstranden vid Stansvik gård på Degerö eller jättebalsamin i Hertonäs eller Nordsjö. Talkoarbetet utförs i samarbete med Stara, WWF och Allergi- hud- och astmaförbundet. Endel parkfaddrar tar hand om specifika områden, t.ex. de frivilliga som håller Sveaborg rent och snyggt och gruppen som både planterar, vattnar, krattar och rensar ogräs i Björnparken i Berghäll.

I slutet av 2018 fanns det 920 parkfaddrar i Helsingfors. De frivilliga

får ingen lön, men motion, frisk luft, ibland ett tack av förbipasserande människor – och tillfredsställelsen av se sitt närområde skräpfritt, åtminstone för en stund. Under talkokvällarna bjuder staden på dricka och tilltugg och i december på julfest där man kan träffa andra parkfaddrar som städar inom samma stadsdel.

Mera information om parkfadderverksamheten finns på <https://hyvaksasv.fi/sv/parkfaddrar>.

Text: Maj-Len Vuoristo

Har du en gammal pion? Den kan vara unik!

Naturresursinstitutet (Luke) har satt i gång ett projekt för att samla in pioner från 1950-talet eller tidigare.

Insamlingen av information om sibirisk pion, midsommarpion, dillpion, herrgårdspion och bondpion inklusive olika sorter av bondpion som odlas i Finland kom igång för ett år sen och har redan gett resultat. Men än är forskarna inte nöjda: i år gäller efterlysningen speciellt bondpionen 'Alba Plena' och 'Mutabilis Plena'. De första samplarna kommer att planteras i sommar och arbetet med DNA-identifiering fortsätter. I praktiken betyder det att våra finländska pioner jämförs med pionerna i de andra nordiska länderna. I förlängningen betyder det att plantskolorna får tillgång till de bästa pionstammarna.

Pionen hör till de trädgårdsväxter som kom till Nordeuropa redan med munkarna för många hundra år sedan. Som både lättskött och långvarig har den hört till de mest älskade rabattväxterna. Men det finns risk för att de gamla, mer anspråkslösa sorterna försvinner när trädgårdarna tas över av nya storslagna luktpioner.

Det är enkelt att göra en anmälan om pioner med en elektronisk webblankett (www.luke.fi/ilmoitakasvi). Det går att bifoga foton eller skicka foton inklusive kontaktuppgifter senare till pionit@luke.fi

BOV-veteranens råd: *Glöm trenderna och anlägg trädgården som du vill*

Britas trädgårdsfunderingar

Så länge jag minns har jag varit fascinerad av blommor. Mina barndomsminnen är ofta förknippade med vackra och doftande blommor. Jag växte upp på en asfaltgård i bortre Tölö men kunde på somrarna ibland vistas på landet hos släktingar. En doftande gammaldags schersmin får mig alltid minnas min mormor. Dahlior för åter tankarna till min faster som varje sommar hade en lång rad med fantastiska, stora dahlior, eller georginer så som man kallade dem på den tiden. Luktärter förknippar jag alltid med min kusins vackra trädgård där hon även hade ringblommor, en av mina favoriter.

Då jag sedan i 31 års ålder fick tillgång till en helt egen trädgård kändes det ganska överkligt. Ditintills hade jag endast odlat i balkonglådor. Att det dröjde nästan 15 år innan mina odlingar tog fart, berodde på mycket översättningsarbete samt ett hushåll och två små pojkar som måste skötas.

Pionen "Olars"

Pionen "Olars"

När vi då 1969 köpte det gamla frontmannahus vi ännu bor i, fanns det i trädgården massor med rödvinbärsbuskar som var så tätt planterade att man inte kom in mellan

dem, ett äppelträd, en rosenhagtorn, som fortfarande lever, samt en underbar vit pion som även fortfarande finns till och mår bra. Eftersom jag inte vet vilken sort den är, gissar på 'Duchesse de Nemours', brukar jag kalla den för "Olars". Denna pion fångslade mig med

med fördel kombineras med rododendron.

Träden ger struktur

Egentligen är jag "allätare" i fråga om perenner. Min trädgård är inte fint och noggrant planerad utan påminner mer om en "frimärkssamling". Jag kan bli smått fanatisk om det är något speciellt släkte som väcker mitt intresse såsom just trebladen, som för övrigt inte alls är svåra att odla bara de får stå i rätt miljö.

Det som ger struktur åt trädgården är de många, fina träden, bla korkträd, robinia, många olika hemlockar, katsura, bok,

sin skönhet och gjorde att jag beslöt mig för att skaffa fler, vilket inte var så alldeles enkelt då i medlet av 80-talet.

Eftersom jag började från noll med mitt trädgårdsintresse, förstod jag småningom att jag bör skaffa mig mer kunskap och anslöt mig 1989 till BOVarna. Det är med glädje och tacksamhet jag tänker tillbaka på dessa 30 BOVår och på alla de otroligt fina och kunniga BOVar som skänkt mig både mycket kunskap och en hel del växter.

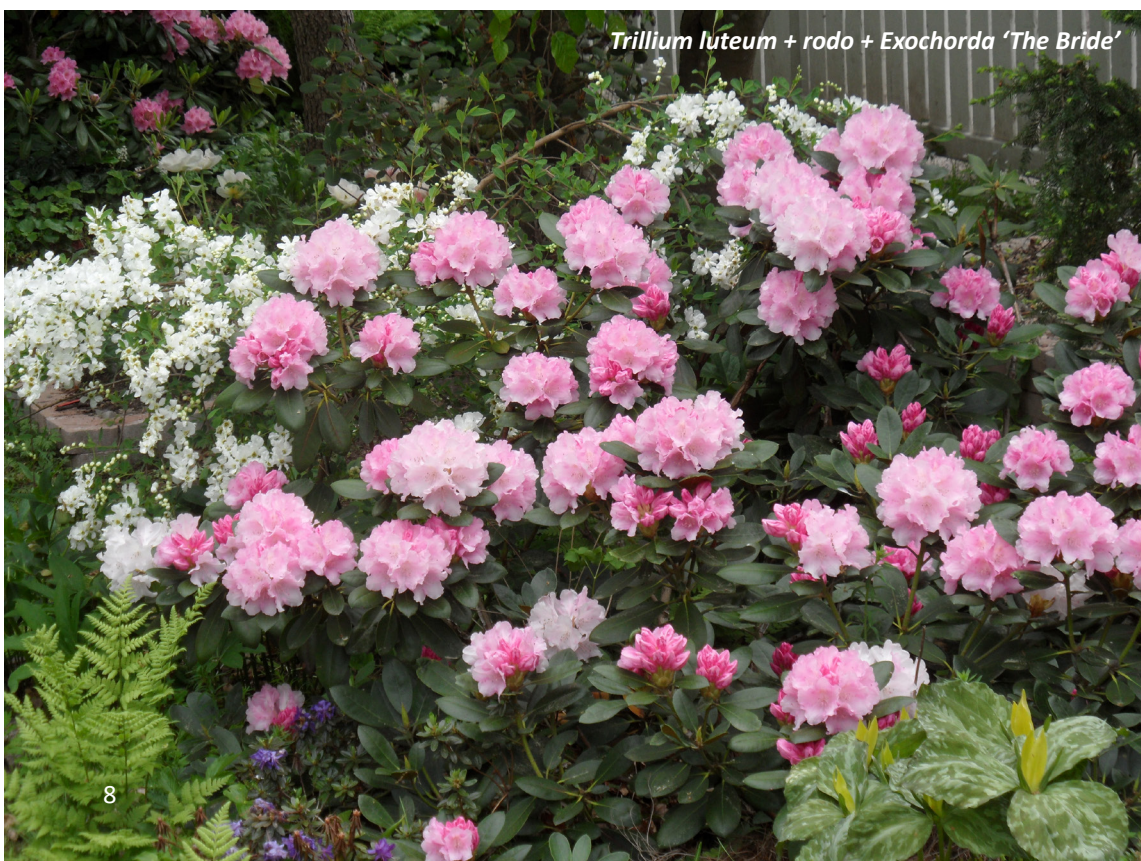
Jag är ju inte ensam i denna 1300 m² stora trädgård utan min man Rainer har sitt odlingsintresse för träd och rododendron. Planteringarna har inte alltid varit helt problemfria att planera. Pioner, som är mitt stora intresse, behöver sol och normal kalkad jord med de flesta rododendron klarar av mer skugga och måste ha sur jord. En annan grupp av växter, som jag även tycker att är mycket intressant och spännande, nämligen Trillium dvs treblad, trivs i skugga och i något sur jord så de kan

hästkastanj, amerikansk strimlönn, en stor och ståtlig tall och en vacker björk, som båda fanns på tomten då vi köpte huset, asklönnen 'Flamingo' som står i mitt lilla vita rum - kan ju inte vara sämre än Sissinghurst, samt alla rododendron och andra buskar. Att träden skuggar är något man måste leva med och planera resten därefter. När alla tiotals rododendron blommar är det stor blomfest.

Pionerna är ju nog det släkte som fångat mig mest. Jag har inte alltid

lyckats så bra med alla, men då de blommar är det nog sommarens höjdpunkt. Börjar genast på våren kolla när de röda "näsorna" sticker upp ur jorden. Går sedan alla dagar och kollar vilka som har slagit ut, doftar på dem och njuter av skönheten. Har ofta undrat över varför just pionen är den blomma jag tycker mest om - vet inte svaret. År 2011 deltog jag i en resa till Kina där vi besökte pionfestivalen i Luoyang. En oförglömlig upplevelse för en pionentusiast att få se tusentals trädpioner i alla tänkbara former och färger.

Eftersom det hela tiden blir mer ont om utrymme i rabatterna, har jag börjat

Trillium luteum + rodo + Exochorda 'The Bride'

intressera mig för små perenner. Ett underbart släkte är backsippornas, både de små blyga naturformerna och de stora och maffiga hybriderna. Bland primulorna finns många fina små sorter liksom även bland aklejorna. Lewisiorna har även hört till mina favoriter under flera tiotal år.

I trädgården finns även ett litet växthus i vars ena knut står en Zilga vindruva sedan många år tillbaka, ger alla år fin skörd. På vintrarna övervintras där små överblivna plantor i krukor och annat ömtåligt. På sommaren odlas där gurka och tomat. Skördarna blir inte så stora eftersom växthuset skuggas av en del träd.

"Trädgårderna" måttligt

När man blir äldre och inte mera orkar med lika mycket som tidigare, måste man ge efter. Det lönar sig inte att kräva

för mycket av sig själv, då kan man inte njuta av sin trädgård. Det är inte så farligt med lite ogräs här och där. Vissa delar av trädgården kan få sköta sig själv eller så gäller det att hitta växter som klarar sig just där. Under vår ståtliga ek och gulveden bredvid den, blommar på våren, innan bladen slagit ut, mängder med lundvivor och senare på sommaren, då där är rätt så skuggigt, en hel mängd brunnävor, som man dock bör lite hålla efter. Doftviolerna får hoppa omkring som de vill, doftar underbart på våren och på nytt sent på hösten. Läste en gång i en trädgårdsbok att man inte ska tala om att man arbetar i trädgården utan att man "trädgårderar", låter mycket trevligare.

Våren börjar alltid med sådd av perenner, ett årligt projekt med Inger. Alla frön gror ju inte, men det är otroligt spännande att följa med de små plantorna. När vädret det tillåter står jag, i allmänhet senare på eftermiddagen och kvällen, ute vid arbetsbordet i trädgården och skolar de små livan. Trafikljuden tystnar småningom och koltrasten sjunger, en lisa för själen. Att sedan hålla liv i de skolade plantorna är en fråga för sig som kräver omsorg. Men även det ger trädgårderandet innehåll.

Följer man den gamla, visa kinesens devis "fast du dör imorgon ska du plantera ett träd idag" måste man ju

bara skaffa nya växter även i denna ålder. Nu försöker jag ju köpa så stora plantor och sådana växter att jag har en chans att se dem blomma, kan ju inte mera vänta tio år på en blomning. Stämmer inte helt, har ännu i år beställt åtta pioner som ju känt kan ta några år på sig att blomma. Men det har hänt att pioner som jag planterat i oktober har blommat följande sommar, man kan ju alltid hoppas.

Njut av din trädgård!

Anlägger man en trädgård gör man det alltid åt sig själv. Få av oss BOVar har gamla släktträdgårdar som går i arv från släktled till släktled. Även om någon tar över är det inte alls sagt att den nya ägaren har samma brinnande intresse som du har haft eller ens möjlighet att lägga ned mycket arbete på att hålla allt vid liv. Har under åren varit med om att många fina BOVträdgårdar har splittrats när ägaren har dött. Det är därför bäst att anlägga sin trädgård så som man vill ha den, oberoende av trender eller av vad andra tycker och tänker, njuta i fulla drag av allt som växer och trädgårderna med glädje!

Önskar alla BOVar en glädjeric, solig, men inte för torr, och blomrik sommar!

Brita Svartström

Bild:

Brita Svartström, Rainer Svartström

”Kunttan” vinner terräng

Plantera skogsmatta in på husknuten

Trött på din gamla gräsmatta? Eller färsk ägare till en gårdsplan som har sargats sönder under byggnadsskedet? Kanske du inte ens vill ha någon anlagd trädgård runt ditt hus utan vill ha en omgivning som är så lik den finländska skogsnaturen som möjligt.

Då kan anskaffad skogsmatta vara lösningen för dig.

Skogsmatta eller kuntta som det heter på finska, dvs ytskiktet i skogsmark, har lossats och använts som isoleringsmaterial vid tjärbränning på 1800-talet. Då tjärbränningen upphörde runt sekelskiftet dog efterfrågan.

Hundra år senare började man igen ta upp och använda skogsmatta i större

skala. I Lappland pågick ett intensivt byggande av stugbyar och fritidshus. Man for fram med massiva maskiner som lämnade stora sår i naturen. Kittilä kommun påbjöd i slutet av 1990-talet att naturen kring de nya stugorna i Levi bör återställas, landskapsplanering blev obligatoriskt. Man började då anlägga skogsmatta runt husen.

Blåbär, lingon, ljung

Skogsmatta lossas i skogar innan de avverkas och man jobbar alltid i samarbete med skogsägaren. Man kan vanligtvis tillvarata 15-30% av avverkningsytan. Det är fråga om material som annars sannolikt skulle förstöras av skogsmaskinerna och gå

till spillo. Man kan alltså se det som en ekologisk gärning att ta upp skogsmattan och ge den ett nytt liv på ett annat ställe.

Skogsmatta består av blåbär, lingon, kråkbär, ljung och olika mossor. Mattan som tas upp bör gärna vara ca 15 cm tjock så att man får med tillräckligt med rötter.

På Vårmassan träffade vi Antti Pääkkönen, försäljnings- och leverans-ansvarig på Kajana-företaget Piiraisen Viherpalvelu, och fick ett digert infopaket om skogsmatta. Den bästa skogsmattan växer enligt Pääkkönen i områdena norr om Kajana, i Puolanka och Hyrynsalmi, och det är där företaget tar upp sin produkt som de kallar Piiraisen Kuntta. Skogsmattan rullas ihop och transporteras genast efter upptagningen till kunden, numera ofta till södra Finland, där skogsmattstrenden är uppåtgående. Man har också levererat till Sverige under senare år, men enligt Pääkkönen har intresset där inte riktigt vaknat ännu.

Före appliceringen av skogsmatta behövs en del förberedelser. Marken bör vara jämn och jordmånen får inte vara för näringsrik. Ett ordentligt lager sand är bra, det både jämnar marken och hjälper till att hålla ogräs borta. En rotmatta under sanden kan behövas. Bästa tiden att anlägga skogsmatta är på hösten då regnet hjälper till att hålla marken fuktig. Skogsmattan måste vattnas rikligt det första året. För att trivas behöver den liknande förhållanden som på växtplatsen i skogen, dvs mager jord och skugga. Enligt Pääkkönen anpassar sig

skogsmattan ändå bra till olika förhållanden. Är det soligt tar lingon och ljung över, medan blåbär trivs i skugga.

Inte i gassande sol

Idag har skogsmatta blivit populär i trädgårdar kring egnahemshus och sommarstugor runtom i landet. Innan man ersätter gräsmattan med lättskött skogsmatta ska man ändå ta sig en funderare - gassande sol torkar ut. Bäst gör sig skogsmatta i en omgivning där det finns naturlig skog och träd som ger vandrande skugga.

Ett vackert exempel där skogsmatta använts är trädgården runt Talludden, planerad av landskapsarkitekt Maj-Lis Rosenbröijer.

I dagens hektiska värld är det ett plus för många att man med skogsmatta kan få en lättskött trädgård som snabbt blir färdig, och där man med god tur kan plocka blåbär och lingon redan följande sommar. Då ska man vara beredd att för en yta på 200-300 m² betala runt 20€/m² för material, leverans och applicering och därtill jobba en hel del med att förbereda marken, eller också köpa den servicen av leverantören.

Text: Siv Koivisto Bilder: Piiraisen Viherpalvelu

Sagolika fuchsian fascinerar

Det finns upprättväxande, halvhängande och helhängande. Det finns enfärgade, tvåfärgade och några mångfärgade. Det finns enkla och det finns dubbla. Fuchsiasläktet bjuder på variation. Louise Karlssons största mäter 17 cm mellan vingpetsarna. Bild: Louise Karlsson

Fuchsian är som gjord för en finsk sommar. Den klarar sig bra utan sol och älskar regn!

Louise Karlsson är Finlands fuchsiaexpert nr 1.

- Fuchsian är en fascinerande växt. Men tänk på att det finns över 10 000 olika ifall ni börjar samla.

Louise Karlsson kallar sig fuchsianörd och har lett sin trädgårdsförening Ålandsfuchsian i årtal, till och med fått till stånd ett eget frimärke. Till yrket är hon pensionerad mjölkbonde, men titulerar sig idag trädgårdsbonde. I hennes samling finns det långt över hundra olika bloddroppar, som fuchsia ibland kallas. På månadmötet i februari gav hon BOVarna sina bästa råd och tips för att lyckas.

Väck med en dusch

En övervintrad fuchsia ska väckas långsamt. Gör det genom att duscha grenarna. Vattnas den, kan den drunkna

eftersom den har så få sugrötter kvar efter vintern. Placera växten ljusst. När de första livstecknen kommer i bladvecken, är det dags att ta skott. Klipp bort de magraste grenarna, lämna de livskraftigaste. Byt jord först när du ser att den har överlevt vintern.

Skotten sätts i vatten för att få rötter eller direkt i jord med ett skydd över. Lämna inte för många blad kvar på skottet. De största bladen kan klippas av till hälften så att plantan klarar av att försörja de blad som finns kvar.

Bort med knopparna

Syns det blomknoppar på skotten, ska de plockas bort, annars dör plantan.

- Det är lika illa som barnarbete, blombarnt ska inte jobba!

Fuchsia ska ha bra jord för att komma igång, men absolut inte torvmull som kan slita av rötterna när den torkar. Man får aldrig packa jorden kring plantorna utan bara knacka lite på krukans och

vattna. Så fort rötterna kommer ut ur krukans, ska växten planteras om. Fuchsian älskar krukbyten! Missar man ett krukbyte under uppväxttiden, har man förlorat åtminstone en vecka av blomning, varnar Louise Karlsson.

- Men gödsla inte för mycket, då sätter den inga knoppar!

Har man sina fuchsior ute i trädgården, gäller det att undvika solgass. Bäst trivs fuchsian hängande i en ampel i äppelträdet, skyddad för vindar. I augusti ska man sluta gödsla. På sensommaren kan man föröka sin fuchsia och välja skott som inte har blomknoppar. De unga plantorna klarar inte en vinter i mörker utan ska övervintras ljusst.

Ner i källaren

När hösten kommer, är ett litet frostnyp inte till skada men sen ska fuchsian in. Riv bort alla gröna blad och klipp bort det som inte är förvedat. Se till att krukans, gärna av plast, inte är alltför våt. Ställ den mörkt och svalt, gärna i en jordkällare. Kolla vid nyårstid att den inte har torkat för mycket.

Men sorj inte om en fuchsia slits sönder av en sommarstorm eller vägrar vakna till liv på våren, säger Louise Karlsson.

- Då har du ju orsak att gå ut och skaffa en ny!

EV

Klimatförändringen ställer nya krav på valet av växter

Getpors eller skvattram (rhododendron tomentosum), en växt som Peter Tigerstedt varmt rekommenderar. Bild: Peter Tigerstedt

Förbered dig på att klimatet i Finland förändras och de växter du planterar idag kanske inte trivs om tio år. Med den varningen kommer professor Peter Tigerstedt, bekant från arboretet Mustila i Elimäki. Han besökte BOVarnas månadsmöte i januari.

- De träd och buskar vi planterar idag är färdiga att visa sin prakt om något tiotal år. Då är förutsättningarna redan annorlunda på grund av klimatförändringen.

Södra Finland kommer i framtiden att ha ett klimat ungefär som i Rigatrakten i dag. Växtzonerna förskjuts norrut med 100-200 km. Det betyder att vegetationsperioden förlängs med c. 4 veckor. I synnerhet hösten blir varmare då värmesumman växer med c. 25 %. Nederbörden ökar samtidigt med c. 11 %. Ändå minskar snötäcket med 20-40 % eftersom medeltemperaturen beräknas stiga med 2,4 grader fram till mitten av detta århundrade.

Varmare – men ömtåligare

Medeltemperaturen har stigit stadigt sen år 1840 enligt de meteorologiska observationerna. Enstaka extremt kalla år och perioder, som t.ex. 1939-40 och vissa år på 1950-talet, kan noteras. Men kurvan stiger brant. Under de senaste decennierna har inga kallare perioder märkts.

- Det gör att man lätt blir överpositiv och tror att man kan klara av att odla vad som helst i Finland.

Men här kommer Tigerstedt med en varning. I och med klimatförändringen kommer vårt finländska kontinentala klimat att bli mer maritimt med mer regn och större årliga variationer, t ex. med plötsliga kallperioder. Då kommer växterna att fara illa utan det skyddande snötäcket. Risken för solbränna ökar i synnerhet för städsegröna växter och planteringar i sydsluttningar. Känsliga perenner kommer att få det svårt.

Växelgröna växter kommer att klara sig bättre, säger Tigerstedt som jämför förutsättningarna hos rhododendron med azalea, som tappar sin bladskrud på hösten.

I t.ex. Bergens arboretum Milde trivs 350-400 arter av världens 800 olika rhododendron. I södra Finland, som ligger på samma breddgrader, klarar sig bara 40-50 arter. Klimatet i Bergen är maritimt, i Finland har vi ännu i dag ett inlandsklimat. Peter Tigerstedts bild är från rhododendronparken i Haga.

Res till Hokkaido!

Växtens ursprung och källa kommer att bli avgörande. I ett maritimt klimat blir växter med kontinentalt ursprung mer frostömma i synnerhet på hösten.

- Den som vill ta reda på hurdant väder vi kommer att få i framtiden borde besöka japanska Hokkaido. Det är precis ett sådant maritimt klimat vi kommer att leva i, med fukt och vind och ständiga växlingar, konstaterar Tigerstedt.

Lösningen för att öka odlingssäkerheten är att sammankorsa material från olika klimattyper, etablera klonarkiv, använda artblandningar, undvika monokulturer och främja blandskog med barr och löv och träd i olika ålder.

EV

Stadsbonden odlar sin kål och säljer direkt till kunden

- Får dina grönsaker vara i fred?

Den frågan får Jan Liesaho ofta. Han odlar potatis, kål och andra grönsaker bara ett stenkast från höghus, skolor och starkt trafikerade gator mitt i Helsingfors. Tjuvar är inget problem för denna "Stadin puutarhuri", stans trädgårdsmästare, som han kallar sig, som arrenderar 1,6 hektar åkermark på Hertonäs gårds gamla ägor. Inga grönsaker har försvunnit, inget sabotage har skett. Och dessutom är hans produkter rena!

- Våra grönsaker har testats och har funnits helt giftfria. Odlingen är helt ekologisk och certifierad. Efterfrågan är det inget fel på, kundernas intresse är stort.

Via Överby tog kulturproducenten Liesaho i mogen ålder över steget till

ett nytt yrke och blev bonde. Problemet var platsen, eftersom han samtidigt insåg att han inte ville lämna stan. En höstdag 2012 råkade han cykla genom Hertonäs gårds marker och såg gamla åkrar som inte verkade vara i bruk. Det var s.k. landskapsåkrar, som stadens parkavdelning nödortfikt skötte.

- Det här går kanske åt pipan, men jag startar i alla fall, tänkte Liesaho. Men det gick förvånansvärt bra. Självförtroendet har vuxit efter två besvärliga somrar. Både den blöta sommaren 2017 och den torra sommaren 2018 gav rekordskörd.

I dag odlar Liesaho 20-30 olika grönsaker på åkrarna plus örter och bär. Merparten säljs direkt till restauranger, resten säljs till kunderna direkt. Han odlar

ekologiskt. Det betyder att en tredjedel av arealen ligger i träda, växelbruk, certifierat utsäde, tillåten gödsel och kontroll varje år. Mest förtret är det av citykaninerna, som gör sina råder in i odlingen. Det andra problemet är den begränsade arealen och avsaknaden av kollegor i närheten.

I Hertonäs är stadsbonden i stället nära sina kunder. Liesaho tar emot daghem, skolor och grannhusens invånare som får delta i odlingsarbetet eller köpa sina egna färska grönsaker. Dessutom ordnas det jippon av olika slag, potatisupptagning, kurser, utflykter. Kockar från topprestauranger får prova på att skörda sin egen sparris.

- I Hertonäs har jag lyckats med det jag ville göra när jag började studera på Överby. Jag ville odla grönsaker i stan och på den vägen är jag, säger Liesaho som ännu har fyra år kvar av sitt arrendekontrakt.

Se också: info@stadinpuutarhuri.fi
Hertonäs gård, Brobyggargvägen 12.
Parkeringsplatsen ligger vid Johan Sederholmsväg 5, följ skyltningen till Ravintola Wanha Mylly.

EV

Bilder: Jan Liesaho

Här växer helsingforsgrönsaker så det knakar! Stadsodlingen i Hertonäs var ämnet för BOVarnas marsmöte.

Klättrande grönska med pergola

Vem drömmer inte om att omfamnas av en sky av blålila listeriaklasar i en skyddande lövgång i sin trädgård?

Blåregn är kanske inte den lämpligaste klätterväxten för våra finländska förhållanden, men visst finns det många alternativ om man vill skapa en pergola i trädgården, förklarade Andrea Åberg och Henrika Arle på BOVarnas månadsmöte i april.

Pergola är en konstruktion, byggt av trä, järn, betong eller sten, som bildar dubbla rader av stöd för klättrande växter. Den blir ett solskydd på dagen och kan ge ny karaktär åt trädgårdens design. Pergolan kan också med fördel kombineras med ställningar för gymnastik eller altaner och öppna verandor. BOVarna fick se inspirerande bilder av pergolor som Andrea och Henrika har byggt i sina trädgårdar. Pergolan har långa anor och tros härstamma från Egypten. Via italienska renässanssträdgårdar hittade lövgångarna sin väg till trädgårdsentusiasternas England.

Andrea och Henrika har följande förslag på växter som lämpar sig för en pergola i finländska förhållanden, väl medvetna om att listan saknar de vanligaste dvs vildvin, humle och pipranka:

- Rosa helenae 'Lykkefynd' eller 'Hybrida', R. 'Polstjärnan' (lite ilsk), R. multiflora (lite vild)
- Klätterrosor (t.ex. Flammentanz), dessutom 'Poppius'
- Clematis: alpina, macropetala,

'Summer Snow', storblommiga m.fl.

- Klätterhortensia
- Sommarklättrare: Klockranka, klätterkrasse, rosenbönor, prydnadspumpor

Ytterligare nämndes minikiwi (*Actinidia*

deliciosa) och kameleontbuske (*Actinidia kolomikta*) som lämpliga klättrare för pergolan.

EV

Bilder: Henrika Arle, Andrea Åberg

Alpträdgården la Rambertia

Här är den schweiziska nationalsymbolen edelweiss, lika känd som osten och gökuret. Fast den här är förstas av kinesiskt ursprung.

La Rambertia klänger sig fast på bägge sidor om bergskränet. Promenadstigarna är lite krävande...

Lite snö syns ännu kvar i skuggiga dalar, trots att vi är inne i juli. La Rambertia ligger på nästan 2000 meters höjd på den sydöstra delen av Rochers-de-Naye. Det tar ungefär en timme att åka bergbana hit upp från Montreux vid Genève sjön. Trädgården finns inklämd mellan två tandlika alptoppar, Dentaux, på en bergskam som erbjuder både skyddade skrevor och karga sluttningar. Marken är kalkrik men jord är det ont om. Det märkvärdiga är att trädgården befinner sig i det europeiska vattenflödets skärningspunkt, men ena benet mot norr och det andra mot söder.

Från trädgårdens norra sluttningar rinner regnvattnet småningom ner i Rehn och hamnar Nordsjön, berättar Paul Widmer, långvarig trädgårdsmästare i La Rambertia. Vattnet som faller på den södra sidan av trädgården strömmar ner mot Genève sjön och via floden Rhone ut i Medelhavet.

Trädgården skapades år 1896 av frivilliga entusiaster som ville grunda en fristad för Europas alpina växter, med tonvikt på florin i Schweiz. Trädgården fick sitt namn efter litteraturvetaren och poeten Eugène Rambert som var en av aktivisterna i den schweiziska alpklubben. Idag finns det över 1000 arter, ungefär hälften av schweiziskt ursprung, på trädgårdens c.3000 kvadratmeter.

Edelweiss från Kina trivs på Europas tak

Utsikten över Europas högsta berg tar andan ur mig. Där någonstans, några toppar bort, flyter Rehn ut mot Nordsjön. Söderut syns Dents du Midi, längre bort Matterhorn, Jungfrau, Mont Blanc. Känslan är hisnande. Jag är tacksam över att ha valt mina stadigaste joggingskor i stället för sandaler mitt i högsommarvärmen. Jag står i ett bergspass på en smal stig med branta stup bland vassa stenar. Jag besöker La Rambertia, Europas högst belägna alpträdgård. Växtprakten får inte locka till ett ödesdigert snedsprång.

Och sant är det, växterna här uppe är kraftigare och färgerna starkare. Varje ört känns som ett mirakel i den karga miljön. Varje smörboll strålar intensivt

gul, varje blålocka lyser, varje edelweiss blixtrar i den kristallklara luften.

Återseendet värmer. Jag besökte alpträdgården för tio år sen, i slutet av juni 2008, för att filma ett tv-reportage. Då var det midsommar hemma i Finland. Här, tusen kilometer söderut, var det iskallt, dimma och slask. Vi fick söka skydd i den lilla vaktkuren för att hålla kamerautrustningen torr. Den gången lovade jag komma hit på nytt i bättre väder och ta en ordentlig titt. Och här är jag nu, i sällskap av barn och barnbarn, på ett återbesök som motsvarar mina förväntningar med råge. Vi befinner oss mitt i ett blomsterhav, med imponerande bergsmassiv runt omkring oss.

Listan på de växter La Rambertia har specialiserat sig på imponerar: androsace helvetica, anemone alpina ssp. alpina, clematis alpina, dianthus alpinus, dianthus glacialis, fritillaria pyrenaica, gentiana clusii, geranium argenteum, leontopodium alpinum, lilium bulbiferum, lilium martagon, lilium pyrenaicum, primula glaucescens, rhododendron hirsutum, saxifraga oppositifolia...

Med stor sakkunskap visar Paul Widmer oss runt i sitt rike mellan himmel och jord. Han berättar att de ömtåliga växternas räddning är vinterns djupa snötäcke. Förr låg snön djup från början av oktober till slutet av mars. Så är det inte längre. Vintrarna har blivit kortare, snömängden har minskat. Men än så länge trivs t.ex. den schweiziska nationalsymbolen edelweiss. Den behöver mycket sol och kalla nätter och tynar bort om den flyttas neråt i dalen.

Själv är jag nyfiken på att få se edelweiss blomma på hemmaplan, så att säga. Då småler Paul Widmer.

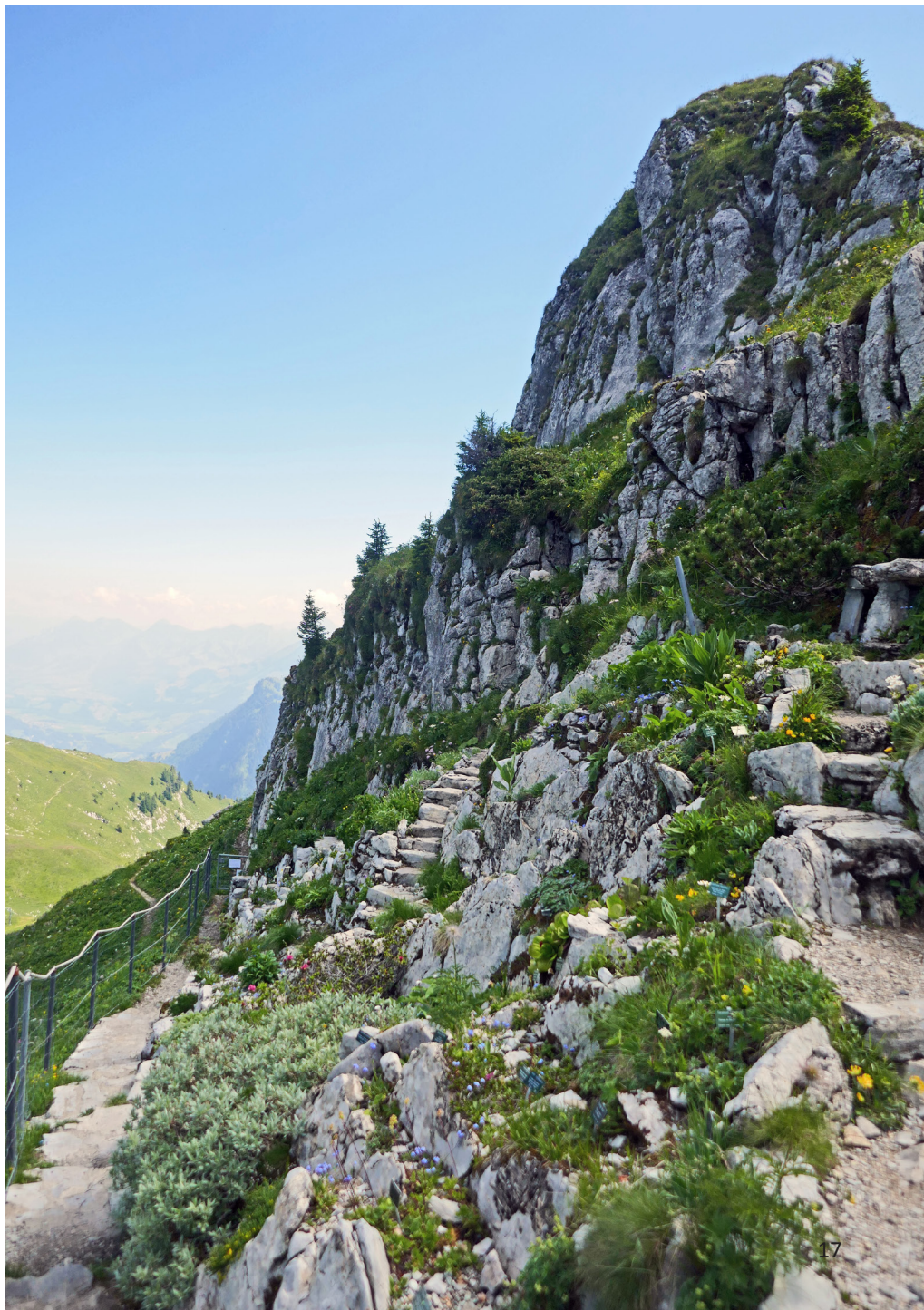
Det är blomman alla turister vill se, säger han. Men edelweiss är egentligen inte specifikt schweizisk. Det finns bara en enda art av edelweiss i Schweiz men hela 40 i t.ex. Asien. Av dem kan La Rambertia visa upp hela tretton.

Trädgården håller öppet från medlet av juni till mitten av september om vädret tillåter. Har man tur får man också se en glimt av murmeldjur i bergsslutningarna och beundra de mongoliska jurtor som turister kan övernatta i.

Text & bild: Eva Vikstedt

Nästa säsong ska jag kanske gå i deltidspension, funderar trädgårdsmästare Paul Widmer, 80, som varje dag åker upp och jobbar i alpträdgården på 2000 meters höjd.

gled ju så effektivt från taket att det knappt blev någon belastning alls.

Men i år blev det inte som förr. Snön samlades på presenningen och vi väntade varje dag att få se den glida ner. Då inget hänt stod vi där vid växthuset den tredje februari och funderade. Vädret hade blivit tydligt varmare och det duggregnade. Vi konstaterade att det hade bildats en isskorpa på presenningen, vilket hindrade snön att glida ner som vanligt. Skulle det vara bra att försöka skrapa ner lite snö eller låta bli? Risken var ju att vi skulle söndra några takfönster med spaden. Vi kom fram till att ännu vänta ett tag. Vår presenning hade ju alltid funkade bra.

Det visade sig vara ett dåligt beslut. Fyra timmar senare rasade hela växthuset samman i massor av glassplinter med hela aluminiumprofilen förstörd.

Det värsta var ändå självföreläsen. Hade vi satt dit stolpen så hade inget hänt och hade vi skottat snön från taket hade vi i värsta fall fått byta ut några glasrutor. Lite förlamade var vi nog en tid. Men tiden läker sår och det svider redan lite mindre i själen. Nu har vi börjat bläddra i växthuskataloger igen. Kanske kommer det så småningom att finnas ett nytt växthus på tomten. Liver går vidare och jag hoppas att detsamma skall ske med växthuset.

Så här skulle det ju inte gå!

När jag fyllde 60 år fick jag ett startkapital till ett växthus i födelsedagspresent. Det blev början till ett lyckligt växthusliv. Ni vet, planering i januari, fröbeställning senast i februari och sådd i mars. I mars och april blev det lite svårt för då kunde inte barnbarnen övernatta i gästrummet, som sakta men säkert förvandlades till en liten djungel. I slutet av april började växthuset på riktigt då alla plantor fördes ut till det uppvärmda växthuset. På vintern drömde man om den ivrigt förväntansfulla känslan man hade varje dag man steg in i växthuset. Alltid hade det hänt något nytt.

Allt detta slutade i tragedi den 3 februari i år. Vintern blev ju sällsynt snörik. Snön hade dock aldrig bekymrat oss för varje höst lade vi en presenning över hela växthuset. Där stod det söta lilla växthuset inpackat i snön och väntade på våren. Efter varje större snöyra gled snön ner från taket längs med den hala presenningen utan att vi behövde göra något åt saken.

De första åren stöttade vi takåsen inifrån med en stadig stolpe, men de två senaste åren gjorde vi det inte. Snön

Text och bild: Eva-Maria Anderzén

Julfesten

Hej alla Bovar!

Det blir julfest i år igen, närmare bestämt onsdagen den 11.12.2019.

Har tyckt att cateringfirman Runda Munken gjort ett gott arbete, riktigt god mat till rimligt pris.

Föreningen står för en betydande del av kostnaderna som är 25 euro/ per person + vin och kaffegott. För att täcka en del av kostnaderna betalar var och en som deltar i julfesten 15 euro in på BOVarnas konto.

I BOV-bladet hittar du vårt kontonummer(sid 2) och ditt referensnummer(sid 20).

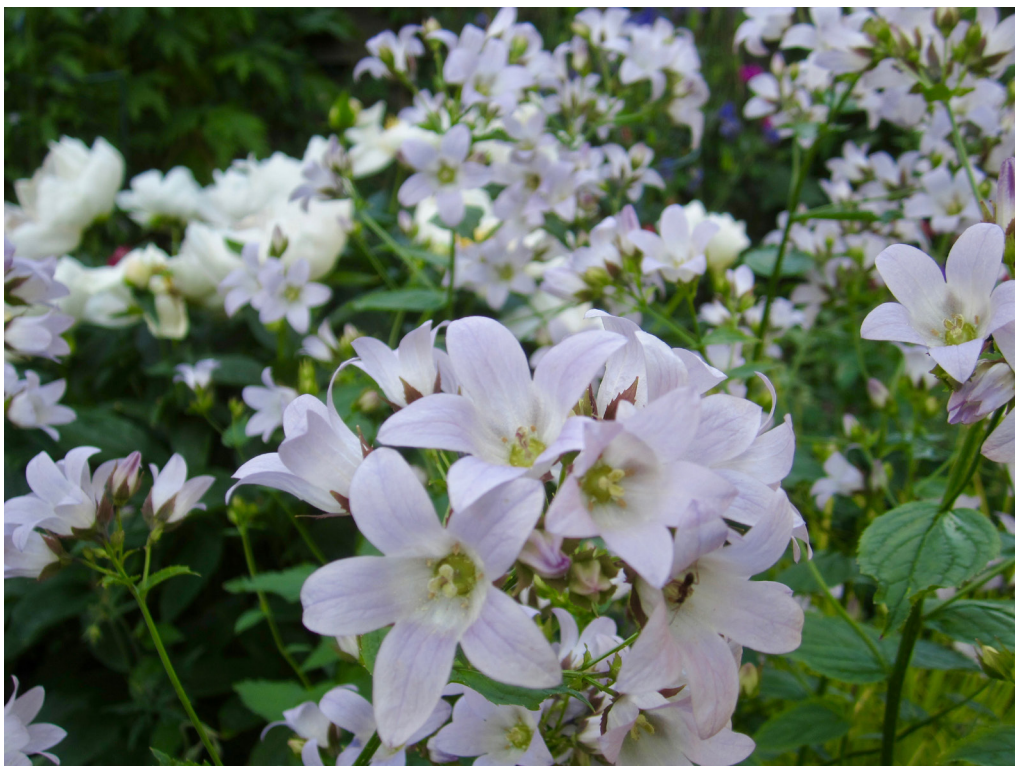
Anmälningsskyltar till festen kommer som vanligt att cirkulera under höstens möten. Vi vill ha din bindande anmälan senast den 2.12.2019. Den 3.12.2019 meddelar jag cateringfirman hur många som deltar. Jag tror och hoppas att vi kommer att få en riktigt trevlig julfest i år igen!

I skrivande stund är det en ruskig aprildag med snålblåst. Men snödroppar och små snökrokusar (*crocus tommasinianus*) samt julrosor har vågat sig upp och trotsar snöslask. Det bådakar gott för en kommande sommar.

Önskar alla en skön sommartid med härligt blommande äppelträd.

Gittan Jakas

Hör du till dem som sparar på krukor, för säkerhets skull? Och snart märker att du har fyllt förråd och källare med krukor som aldrig kommer till någon användning. Bygg en palm av dem! Härligheten hålls ihop av rep i midjan och kring fötterna. Om det inte ger ryggraden tillräcklig resning, kan en bukett böjda armeringsjärn ge krukornet bättre stadga. Bilden är tagen i Botaniska Trädgården i Tartu, Estland.

Tips för kruksamlare

Påminnelse: Har du kommit ihåg medlemsavgiften?

Betala in summan, 25 €, på vårt konto, se sidan 2. Ditt personliga referensnummer är också viktigt för bokföringen. Det finns på adressslappen här ovanför.

Desvärre har styrelsen märkt att många glömmer att betala och påminnelserna betyder extra arbete och utgifter. Därför överväger vi att från och med nästa år skicka räkningen per e-post. Uppge därför din e-mailadress till föreningen Blomsterodlingensvanner@gmail.com ifall du inte redan har gjort det. Den som saknar e-adress och vill ha sin räkning skickad per post får räkna med att betala 5 € extra för servicen.

Höstens program

11.9. kl. 16.00. Besök på Anneberg. **Obs märk datum och klockslag som avviker från det vanliga!** Birgitta Rossing guidar oss runt i grupper. Kaféet håller öppet när vi kommer. Adress: Waseniusallén 1, Tavastvägen 154. Välj t.ex. buss 71 och 55 från järnvägstorget. Samling vid huvudbyggnaden. <https://annalanhuvila.fi>

16.10. Inhemsk plantskoleverksamhet. Mikaela Suoniemi från Grönbacka Plantskola i Ingå. <http://gronbacka.fi>

20.11. Årsmöte. Främlingar i naturen. De invasiva arterna i Finland. Terhi Rytteri, Finlands miljöcentral.

11.12. Julfest. Glimtar från BOV-resan till Österbotten. Se närmare sid 19!

Vi börjar numera månadsmötena i Bragesalen med tedrickning från och med kl.18.00 då biblioteket också är öppet. Kvällens möteshandlingar och föredrag följer kl.18.30.

Blomsterodlingens
vänner i Finland r.f.

Alla trädgårdsintresserade är välkomna till BOVarna. Vår verksamhet är på svenska och vi verkar mest i huvudstadsregionen.

Du kan bli medlem på webben genom att fylla i ett formulär:

www.blomsterodlingensvanner.org/medlemskap-jasenyyys/

Eller kontakta vår sekreterare Nina Gallen gallen@netti.fi

Du kan också ringa (helst kvällar eller veckoslut) tel. 050 526 1189

www.Blomsterodlingensvanner.org Blomsterodlingensvanner@gmail.com

Följ med
föreningens
verksamhet
på Facebook

[www.facebook.com/
blomsterodlingensvanner](http://www.facebook.com/blomsterodlingensvanner)